

नेत्रे इति रूपमिति चक्षुषेति खद्योतादीनां व्याख्यानम् शेषोऽनुवादः ईश्वरः पुरंजनः ॥ १० ॥ नासे इति व्याख्या अवधुनोतीत्यवधूतो वायुः तदात्मके नोच्छ्वासेन सहैकस्थानत्वात् घ्राणोऽवधूतः आस्यमिति व्याख्या रसज्ञविपणान्वित इत्यत्र रसज्ञशब्दनिर्दिष्टस्य रसविदित्यनुवादः रस इति व्याख्या रसनेन्द्रियमित्यर्थः विपणो वाग्रसविद्रस इत्येव पाठः आर्षत्वान्न दोषः ॥ ११ ॥ अंधः अन्म ॥ १२ ॥ १३ ॥ ग्रामकमित्यस्यानुवादः ग्रामिणां रतिरिति तस्य व्याख्या व्यवाय इति ॥ १४ ॥ १५ ॥ विषूचीनपदार्थानुवादो विषूचिरिति तद्गुणैर्मनोगुणैस्तमः सत्वरजोभिः ॥ १६ ॥ महिषीयद्यदीहेतेत्यादे

पश्चिमे इत्यधो द्वारौ गुदं शिश्नमिहोच्यते ॥ खद्योताविर्मुखीचात्र नेत्रे एकत्र निर्मिते ॥ रूपं विभ्राजितं ताभ्यां विचष्टे चक्षुषेश्वरः ॥ १० ॥ नलिनी नालिनी नासे गंधः सौरभ उच्यते ॥ घ्राणोऽवधूतो मुख्यास्यं विपणो वाग्र सविद्रसः ॥ ११ ॥ आपणो व्यवहारोत्र चित्रमंधो बहूदनम् ॥ पितृहृदक्षिणः कर्ण उत्तरो देवहूः स्मृतः ॥ १२ ॥ प्रवृत्तं च निवृत्तं च शास्त्रं पंचाल संज्ञितम् ॥ पितृयानं देवयानं श्रोत्रात् श्रुतधरा द्रजेत् ॥ १३ ॥ आसुरी मेढ्रमर्वाग्द्वार्यवायो ग्रामिणां रतिः ॥ उपस्थो दुर्मदः प्रोक्तो निर्ऋतिर्गुद उच्यते ॥ १४ ॥ वैशसं नरकं पायुर्लुब्धको धौतुमेशृणु ॥ हस्तपादौ पुमांस्ताभ्यां युक्तो यातिकरोति च ॥ १५ ॥ अंतःपुरं च हृदयं विषूचीर्मन उच्यते ॥ तत्र मोहं प्रसादं वाहर्षं प्राप्नोति तद्गुणैः ॥ १६ ॥ यथा यथा विक्रियते गुणाक्तो विकरोति वा ॥ तथा तथोपद्रष्टात्मा तद्वृत्तीरनुकार्यते ॥ १७ ॥ देहो रथस्त्विन्द्रियाश्वः संवत्सररयोगतिः ॥ द्विकर्मचक्रस्त्रिगुणध्वजः पंचासुबंधुरः ॥ १८ ॥ मनोरश्मिर्बुद्धिसूतो हन्नीडो द्वंद्वकूबरः ॥ पंचेन्द्रियार्थप्रक्षेपः सप्तधातुव रूथकः ॥ १९ ॥

रथे संगृह्याह यथा यथा बुद्धिः स्वमेव विक्रियते जायति विकरोति वा इन्द्रियाणि परिणमयति तस्या गुणैरक्तो लिप्त आत्मा तथा तथा तस्या वृत्तीः दर्शनस्पर्शनाद्याः केवलमुपद्रष्टैव सन्बलादनुकार्यते ॥ १७ ॥ आशुगमित्येतद्व्याचष्टे संवत्सरस्येवाप्रतिहतो रयो वेगः प्रतीतितो यस्य स संवत्सररथः वस्तुतस्तु अगतिः स्वमशरीरादेर्बुद्धावेव विवृत्तत्वेन देशांतरगत्यभावात् पाठांतरे संवत्सरश्च तत्कृतं वयश्च ताभ्यां गतिर्यस्येति द्वीषमित्यस्य व्याख्या नारदेन कृता द्विचक्रमित्यस्य व्याख्या द्विकर्मचक्र इति त्रिगुणध्वज इति त्रिवेणुपदव्याख्या ॥ १८ ॥ पंचप्रहरणमित्येतद्व्याचष्टे पंचेन्द्रियार्थप्रक्षेप इति ॥ १९ ॥